

bijlage

Achtergrond toetsingskader wetsvoorstel Halsema/Van Tongeren

Bijlagennummer	1
Datum	
Ons kenmerk	2024-0000194936

Deze bijlage geeft een overzicht van en inzicht in de totstandkoming van het toetsingskader in het wetsvoorstel Halsema/Van Tongeren. Het laat zien welke bepalingen zijn voorgesteld en welke bepalingen (uiteindelijk) zijn geschrapt en om welke reden dat is gebeurd. Rode draad is steeds geweest dat het een individueel afdwingbaar (subjectief) recht moest bevatten (tenminste in overwegende mate) en niet een regelingsopdracht aan de wetgever of het bestuur. Dergelijke vragen kunnen zich ook bij dit voorgestelde toetsingskader voordoen, daarom is in deze bijlage de totstandkoming geschetst.

In overeenstemming met het advies van de Hoge Raad bevatte het toetsingskader de artikelen 1 tot en met 17, 18, eerste lid, 19, derde lid, 23, tweede lid, 54, 99, 113, derde lid, 114 en 121 Grondwet.¹

In zijn advies van 2002 merkte de Hoge Raad² op dat het aanvankelijke voorstel geheel artikel 2 noemde. De Hoge Raad meende dat het eerste en tweede lid zich richten tot de wetgever en minder geschikt zijn voor toetsing door de rechter. Dit advies is naderhand overgenomen.

De Raad van State adviseerde ook artikel 20, derde lid (recht op sociale bijstand), op te nemen. Voorts pleitte de Raad om van artikel 23 eveneens de leden vijf, zes en zeven op te nemen, waarin de deugdelijkheidseisen staan die kunnen worden gesteld aan door de overheid bekostigd onderwijs. De Raad zag dat als beperkingsmogelijkheden voor het (wel genoemde) artikel 23, tweede lid. Tevens merkte de Raad op dat artikel 54 (actief kiesrecht) wel is opgenomen, maar artikel 56 (passief kiesrecht), dat volgens de Raad eveneens een subjectief recht is, niet.³ In reactie op het advies van de Raad zijn deze adviezen overgenomen en is ook artikel 129, eerste lid (kiesrecht voor PS en gemeenteraad), toegevoegd. Het advies van de Raad om van artikel 10 (persoonlijke levenssfeer) alleen het eerste lid op te nemen, is niet gevolgd met het argument dat ook de leden twee en drie een subjectief recht bevatten. Om overeenkomstige reden is eveneens artikel 23, derde lid, toegevoegd.

---

¹ Kamerstukken II 2001/02, 28 331 nr. 2.

² Bijlage bij de brief van de minister van BZK, Kamerstukken II, 2002/03, 28 331 nr. 5.

³ Kamerstukken 2001/02, 28 331, A.

In het gewijzigd voorstel van wet⁴ luidde de opsomming aldus: de artikelen 1 tot en met 17, 18, eerste lid, 19, derde lid, 20, derde lid, 23, tweede, derde, vijfde, zesde en zevende lid, 54, 56, 99, 113, derde lid, 114, 121 en 129, eerste lid.

Het amendement Rouvoet en Van der Staaij om ook artikel 53 op te nemen (evenredige vertegenwoordiging)⁵ en het amendement Duyvendak om ook artikel 23, vierde lid (voldoende openbare scholen), op te nemen⁶ werden verworpen.

Het amendement Luchtenveld om toetsing aan artikel 2 te schrappen, omdat dit geen pendant kent in verdragen,⁷ is later vervangen door het gewijzigd amendement Luchtenveld en Smilde om toetsing aan art. 2, eerste en tweede lid, te schrappen, omdat deze leden zijn gericht tot de wetgever en geen subjectief grondrecht bevatten,⁸ dat werd overgenomen.⁹

Het amendement Luchtenveld om toetsing aan artikel 20, derde lid, te schrappen, omdat dit geen pendant kent in verdragen en een sociaal grondrecht is,¹⁰ werd overgenomen, omdat dit mogelijk kon worden opgevat als een subjectief recht, maar toch overwegend een regelingsopdracht behelst en daarom minder geschikt werd geacht om aan te toetsen door de rechter.¹¹

Het amendement Luchtenveld en Smilde om toetsing aan artikel 10, tweede en derde lid, te schrappen, omdat deze leden zich richten tot de wetgever en geen individueel afdwingbaar recht bevatten,¹² werd overgenomen.¹³

Dat alles resulteerde in de volgende opsomming, zoals door beide Kamers aangenomen in eerste lezing: *de artikelen 1, 2, derde en vierde lid, 3 tot en met 9, 10, eerste lid, 11 tot en met 17, 18, eerste lid, 19, derde lid, 23, tweede, derde, vijfde, zesde en zevende lid, 54, 56, 99, 113, derde lid, 114, 121 en 129, eerste lid.*

---

⁴ Kamerstukken II 2002/03, 28 331 nr. 8.

⁵ Kamerstukken II 2003/04, 28 331 nr. 12.

⁶ Kamerstukken II 2003/04, 28 331 nr. 13.

⁷ Kamerstukken II 2003/04, 28 331 nr. 14.

⁸ Kamerstukken II 2004/05, 28 331 nr. 18.

⁹ Tweede nota van wijziging, Kamerstukken II 2004/05, 28 331 nr. 19.

¹⁰ Kamerstukken II 2003/04, 28 331 nr. 15.

¹¹ Nota van wijziging, Kamerstukken II 2004/05, 28 331 nr. 16.

¹² Kamerstukken II 2004/05, 28 331 nr. 17.

¹³ Tweede nota van wijziging, Kamerstukken II 2004/05, 28 331 nr. 19.